

Lineáris leképezések

BEVEZETÉS A SZÁMÍTÁSELMÉLETBE 1

12. gyakorlat

2022.

Lineáris leképezés.

Az $f : \mathbb{R}^n \rightarrow \mathbb{R}^k$ függvényt lineáris leképezésnek nevezzük, ha létezik olyan $k \times n$ -es A mátrix, melyre minden $\underline{x} \in \mathbb{R}^n$ esetén $f(\underline{x}) = A\underline{x}$ teljesül. Jelölés: $A = [f]$.

Ha $n = k$, akkor f -et lineáris transzformációnak is nevezzük.

Tétel.

Az $f : \mathbb{R}^n \rightarrow \mathbb{R}^k$ függvény akkor és csak akkor lineáris leképezés, ha tetszőleges $\underline{x}, \underline{y} \in \mathbb{R}^n$ és $\lambda \in \mathbb{R}$ esetén

$$(i) \quad f(\underline{x} + \underline{y}) = f(\underline{x}) + f(\underline{y}),$$

$$(ii) \quad f(\lambda \cdot \underline{x}) = \lambda \cdot f(\underline{x}).$$

Ekkor f mátrixa egyértelmű; tetszőleges $i \in \{1, \dots, n\}$ esetén az i -edik oszlopa $f(\underline{e}_i)$.

Magtér, képtér.

Az $f : \mathbb{R}^n \rightarrow \mathbb{R}^k$ lineáris leképezés

– magtere $\text{Ker} f = \{\underline{x} \in \mathbb{R}^n \mid f(\underline{x}) = \underline{0}\}$,

– a képtere pedig $\text{Im} f = \{\underline{y} \in \mathbb{R}^k \mid \exists \underline{x} \in \mathbb{R}^n : f(\underline{x}) = \underline{y}\}$.

Dimenziótétel.

Tetszőleges $f : \mathbb{R}^n \rightarrow \mathbb{R}^k$ lineáris leképezés esetén $\dim \text{Ker} f + \dim \text{Im} f = n$.

Állítás.

Tetszőleges f lineáris leképezés esetén

– $\text{Im} f$ megegyezik az $[f]$ mátrix oszlopai által generált altérrel;

– az $[f]$ mátrix redukált lépcsős alakjában a vezéregyest tartalmazó oszlopok száma $\dim \text{Im} f$,

– azaz $r([f]) = \dim \text{Im} f$,

– sőt, az $[f]$ mátrix előbb említett oszlopai $\text{Im} f$ egy bázisát alkotják.

1. Lineáris leképezések-e az alábbi $f : \mathbb{R}^n \rightarrow \mathbb{R}^k$ függvények? Ha igen, akkor írjuk fel a leképezés $[f]$ mátrixát, illetve a leképezések magterét és a képterét, valamint ezek dimenzióját. Ha emellett f lineáris transzformáció is, akkor döntsük el, hogy invertálható-e és ha igen, írjuk fel az f^{-1} leképezés hozzárendelési szabályát.

(a) $f : \mathbb{R}^2 \rightarrow \mathbb{R}^2 \quad (x, y) \mapsto (y, 3x)$

(b) $f : \mathbb{R}^2 \rightarrow \mathbb{R}^2 \quad (x, y) \mapsto (x^2, y^2)$

(c) $f : \mathbb{R}^3 \rightarrow \mathbb{R}^2 \quad (x, y, z) \mapsto (x - y + z, x - y + z)$

- (d) Az $f : \mathbb{R}^2 \rightarrow \mathbb{R}^2$ minden $\underline{v}$ síkvektorhoz azt az x tengelyre eső vektort rendeli, melynek az első koordinátája a $\underline{v}$ két koordinátája közül a nagyobb (nemkisebb).
- (e) Az $f : \mathbb{R}^2 \rightarrow \mathbb{R}^2$ minden síkvektorhoz az x tengelyre vett tükörképének origó körüli $+60^\circ$ -os elforgatottját rendeli.
- (f) Az $f : \mathbb{R}^2 \rightarrow \mathbb{R}^2$ minden $\underline{v}$ síkvektorhoz azt az x tengelyre eső vektort rendeli, melynek első koordinátája a $\underline{v}$ koordinátáinak összege.
2. Az $f : \mathbb{R}^2 \rightarrow \mathbb{R}^2$ lineáris transzformációról azt tudjuk, hogy az $(5, 3)$ vektor képe a $(2, 3)$ vektor, a $(4, 3)$ vektoré pedig a $(3, 2)$ vektor. Mi lesz a $(11, 6)$ vektor képe?
3. Az $f : \mathbb{R}^2 \rightarrow \mathbb{R}^2$ lineáris transzformáció az $(1, 2)$ és a $(3, 4)$ vektorhoz is az $(5, 6)$ vektort rendeli.
- (a) Írjuk fel f mátrixát.
- (b) Mit rendel f a $(99, 100)$ vektorhoz?
- (c) Igaz-e az $(55, 55) \in \text{Im}f$ állítás?
- (d) Igaz-e az $(55, 55) \in \text{Ker}f$ állítás?
4. Adjuk meg $\text{Im}f$ és $\text{Ker}f$ egy-egy bázisát, ha az f lineáris leképezés $[f]$ mátrixa a következő.

(a)

$$\begin{pmatrix} 1 & 1 & 1 & 1 \\ 1 & 2 & 1 & 2 \\ 3 & 4 & 3 & 4 \end{pmatrix}$$

(b)

$$\begin{pmatrix} 1 & 3 & 1 & 5 \\ 4 & 12 & 1 & 14 \\ 3 & 9 & 1 & 11 \end{pmatrix}$$

5. A sík egy lineáris transzformációjának mátrixa a szokásos bázisban

$$\begin{pmatrix} 1 & 2 \\ 2 & x \end{pmatrix},$$

ahol x tetszőleges valós szám. Határozzuk meg x függvényében a transzformáció képterét és magterét.

6. Az $f : \mathbb{R}^2 \rightarrow \mathbb{R}^3$ lineáris leképezés a $(2, 6)$ vektorhoz a $(14, 16, 14)$ vektort, az $(1, -3)$ vektorhoz pedig az $(1, -10, -5)$ vektort rendeli.
- (a) Írjuk fel f mátrixát.
- (b) Mit rendel f a $(4, -1)$ vektorhoz?
- (c) A p paraméter milyen értékére teljesül a $(10, -9, p) \in \text{Im}f$ állítás?
7. Az $f : \mathbb{R}^n \rightarrow \mathbb{R}^k$ leképezésről tudjuk, hogy teljesül rá az alábbi két feltétel.

a. Tetszőleges 7 elem képe lineárisan összefüggő.

b. Tetszőleges 8 lineárisan független $\mathbb{R}^n$ -beli elem között van olyan, amelyiknek a képe nem $\underline{0}$.

Bizonyítsuk be, hogy ekkor $n \leq 13$.